

References

1. Goodman K., Goodman Y., Wendy J. The Whole Language Evaluation Book. Portsmouth, NH: Heinemann, 1998. 223 p.
2. Running record observation URL: <https://www.rrcc.edu/sites/default/files/early-childhood-education-running-record-annotated.pdf> (дата звернення 04.11.2020)
3. Schulman, M. B. Guided Reading: Making it Work. New York: Scholastic, 2000. 272 p.
4. What is an anecdotal note? URL: <https://geewhizeducation.com/what-is-an-anecdotal-note/#:~:text=An%20anecdotal%20note%20is%20a,exactly%20what%20happened%20without%20interpretation.>
5. What is guided reading? URL: <https://www.themeasuredmom.com/what-is-guided-reading/> (дата звернення 15.10.2020)

Інна Постемська (м. Вінниця)

ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВВІЧЛИВОСТІ В ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ

Вступаючи в спілкування, люди не тільки обмінюються інформацією, але й висловлюють різне ставлення один до одного. У висловлюванні, адресованому партнеру по комунікації, мовець здатний передати любов, дружелюбність, ворожість, в тому числі і різні відтінки такого ставлення: від підкресленої поваги до демонстративної неповаги. Всі випадки вияву шанобливого і доброзичливого ставлення до партнера по комунікації об'єднуються поняттям ввічливість [1, с. 2].

Існує чотири підходи до дослідження феномену ввічливості у гуманітарних науках: соціокультурний, етичний, соціофілософський та постмодерністський.

У рамках соціокультурного підходу ввічливість розглядається як соціально-культурне явище [2, с. 50], що пов'язане з соціокультурною організацією суспільства і визначається соціально-культурними цінностями.

Ввічливість досліджується як одна з соціокультурних норм, розуміння сутності якої має призвести до пізнання культури в цілому, адже, наприклад, А.Я.Флієр стверджує, що система соціальних норм – це квінтесенція культури [5, с. 39].

В етико-соціологічних концепціях ввічливість «визначає межі, після яких зближення набуває характеру вторгнення, і мінімізує залежність результатів взаємодії від «мінливої індивідуальності» учасників» [4, с. 114]. У рамках цієї теорії Н. Еліас прагнув пояснити ввічливість як норму, що дозволяє раціоналізувати життя в суспільстві, позбавити комунікантів ризику нерозуміння один одного [3, с. 15].

Зближення розуміння ввічливості як чесноти та як регулятора спілкування спостерігається вже в працях Д.Юма. Релевантним видається те, що Д.Юм розділяє ввічливість як похідну від правил поведінки в офіційній атмосфері, з одного боку, і як довіру у поведінці, з іншого [7, с. 134].

Саме через це розділення на ввічливість як чесноту і ввічливість як правило, вона виявляється надзвичайно суперечливим філософським поняттям, оскільки хоч ввічливість і визнається позитивним явищем, проте *«навмисність руйнує усе, розпізнається і не досягає своєї мети»* [6, с. 31]. На думку А.Шопенгауера, ввічливість є маскою, яка всюди доречна, проте *«під усіма цими масками ховаються неприторенні промисловці, торгаші й спекулянти»* [там само, с. 98].

Ця думка продовжує залишатися актуальною в епоху постмодернізму, де ввічливість стала зручним засобом маніпуляції людьми. Ввічливість перетворена на маску, під якою прихована цілковита байдужість до існування комуніканта. Єдина її мета – забезпечити корисну, вузько та функціонально каналізовану взаємодію [3, с. 15].

Таке ставлення до ввічливості багатьох сучасних дослідників зумовлене дегуманізуючою системою різних маніпулятивних практик. Ввічливість вже не є знаком дружнього ставлення та готовності до спілкування, а засобом у потрібний момент перервати комунікацію [там само, с. 15].

Таким чином, О.Малая стверджує, що в сучасних гуманітарних науках ввічливість розглядається як двоаспектне явище: пропонується відхід від розуміння ввічливості як норми, припису, формальності, і розгляд ввічливості, породженої рамками «гри», областю «вільних рішень», ввічливості, яка виникає

у відкритості Іншому [3, с. 17]. Виходячи з цього, О.Малая пропонує перенести розподіл ввічливості на два аспекти і вживає на позначення ввічливості, викликаної зовнішнім примусом, термін «*етикетна ввічливість*», а на позначення ввічливості, викликаної щирою відкритістю у комунікації, термін «*неетикетна ввічливість*» [там само, с. 17].

Отже, можна зробити висновок, що ввічливість може проявлятися по-різному. Найтиповішим поділом ввічливості є її поділ на «*етикетну*» та «*неетикетну ввічливість*». «*Етикетна ввічливість*» полягає в тому, що співрозмовник керується нею не щиро, а тому, що так потрібно. А «*етикетна ввічливість*», навпаки, викликана власним бажанням та щирістю.

Список використаної літератури

1. Баліцька О. С. Теоретичні засади дослідження семантики ввічливості / О. С. Баліцька, О. А. Мисловська, М. М. Човганюк // Теоретична і дидактична філологія. – 2017. – Вип. 25. – С. 19-27.
2. Ларина Т. В. Вежливость как национально-специфическая коммуникативная категория / Т. В. Ларина // Коммуникативное поведение. Вежливость как коммуникативная категория. – Воронеж: Истоки, 2003. – С. 48-57.
3. Малая О. Ю. Реалізація мовленнєвих стратегій ввічливості у дискурсі німецькомовних Інтернет-форумів : автореф. дис ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. Ю. Малая. – Харків, 2008. – 20 с.
4. Стернин И. А. Концепт и значение: какому виду сознания они принадлежат? / И. А. Стернин // Язык и национальное сознание. – Воронеж: Истоки, 2005. – Вып. 7. – С. 4-10.
5. Флиер Ф. Я. Культурология для культурологов / Ф. Я. Флиер. – М.: Академический проект, 2000. – 460 с.
6. Шопенгауэр А. Мир как воля и представление / А. Шопенгауэр ; пер. с нем. Ю. И. Айхенвальд. – Мн.: Харвест, 2005. – 992 с.
7. Hume D. An Enquiry Concerning the Principles of Morals / D. Hume. – Oxford: Clarendon Press, 1951. – 156 p.